

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

49. aastakäik

26. juuli 2006

Teatis nr

Sisukord

Lehekül

I Teave

Kontrollikoda

2006/C 174/01

Eriaruanne nr 4/2006 Phare investeerimisprojektide kohta Bulgaarias ja Rumeenias, koos komisjoni vastustega

1

I

(Teave)

KONTROLLIKODA

ERARUANNE nr 4/2006

Phare investeerimisprojektide kohta Bulgaarias ja Rumeenias,
koos komisjoni vastustega

(vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 248 lõike 4 teisele lõigule)

(2006/C 174/01)

SISUKORD

	Punkt	Lk
LÜHENDID		2
KOKKUVÕTE	I–VII	3
SISSEJUHATUS	1–11	4
Phare üldeesmärk	1–4	4
Phare programmitöö ja rakendamine	5–10	4
Investeeringutoetuste rahanduslik tähtsus riiklike programmide puhul	11	4
AUDITI ULATUS JA LÄHENEMISVIIS	12–14	4
TÄHELEPANEKUD	15–56	6
Projektid olid Phare üldeesmärkidega kooskõlas	15–16	6
Tehtud investeeringud	17–18	6
Auditi toimumise ajal ei toiminud üle poole projektidest kavandatud viisil	19–42	6
Riigiprokuratuuri tugevdamine Bulgaarias	20–23	6
Rumeenia kohtu- ja kinnipidamisasutuste süsteemi tugevdamine	24–25	7
Investeering VKEdes ettevõtlusinkubaatoritesse Bulgaaria taandareneva tööstusega piirkondades	26–28	7
Kohaliku ja piirkondliku infrastruktuuri projektid Rumeenias	29–31	7
Bulgaaria erastamisjärgne fond	32–36	8
Energiasektori liberaliseerimine Rumeenias	37–38	8
Põllumajandusstatistika Bulgaarias	39	8
Varjupaigad Rumeenias	40–42	9
Enamuse auditeeritud projektide puhul pole jätkusuutlikkus tagatud	43–56	9
Ohud tehnilisele elujõulisusele	44–50	9
Ohud majanduslikule elujõulisusele	51–56	10
JÄRELDUSED JA SOOVITUSED	57–61	10
Komisjoni vastused		15

LÜHENDID

Ühenduse õigustik	ELi ühiste õigusaktide kogum, mille moodustavad lepingute sisu, teisesed õigusaktid ja poliitilised eesmärgid, samuti Euroopa Kohtu praktika
EBRD	Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank
Phare	Phare programm on praegu ELi peamiseks finants- ja tehnilise koostöö vahendiks Kesk- ja Ida-Euroopa kandidaatriikidega. Programm loodi 1989. aastal ja oli esialgu mõeldud ainult kahele riigile: Poolale ja Ungarile
VKE	Väikese ja keskmise suurusega ettevõtte

KOKKUVÕTE

I. Phare programm pakub Kesk- ja Ida-Euroopa ELi kandidaatriikidele rahalist abi. Programmi juhivad komisjon ja siseriiklikud ametiasutused ühiselt. Komisjon vastutab Phare programmi üldise juhtimise eest. Abisaajariikidel on esmane vastutus projektide elluviimise ja rakendamise eest (vt punktid 8–10).

II. Kontrollikoja auditi eesmärk oli hinnata Phare toetatud investeerimisprojektide tulemusi Bulgaarias ja Rumeenias. Järeldused põhinevad Phare 2000 riiklike programmide raames rahastatud programmide valimi kontrollimisel. Nende programmide lõppmaksed tehti 2005. aastal (vt punktid 12–14).

III. Auditeeritud projektid olid enamasti kooskõlas Phare üldiste investeerimiseesmärkidega, milleks on ELi normide ja standarditega ühtlustamise hõlbustamine ning abi osutamine majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse programmide raames (vt punktid 15–16). Kontrollikoda sai ka kinnitust, et üldiselt olid projektid teostatud kooskõlas tarne- ja ehitustöölepingute tingimustega (vt punktid 17–18).

IV. Rohkem kui poolte auditeeritud investeringuprojektide puhul ei kasutatud vahendeid (või kasutati ainult osaliselt) ettenähtud eesmärgil. Väljundid ja tulemused olid ajakavast oluliselt maas, vahel kuni kahe aasta võrra. Puudusi põhjustasid jätkuv haldussuutlikkuse ja siseriiklike ressurside puudumine. See näitab, et siseriiklikud ametiasutused peavad tegema edasisi olulisi jõupingutusi projektide lõpuleviimiseks ja projekteesmärkide saavutamiseks (vt punktid 19–42).

V. Phare toetus rahvusvaheliste rahastamisasutuste poolt juhitud kahele projektile oli problemaatiline. Bulgaarias ei olnud erastamisjärgne fond piisavalt tõhus ja mõjus (madal aktsiakapitali investeringute tase ning kõrged halduskulud), Rumeenias ei andnud Phare toetus elektrituru reguleeriva infrastruktuuri täiustamiseks selget lisaväärtust (vt punktid 32–36 ja 37–38).

VI. Kapitalikaupade tehniline elujõulisus ei ole tagatud ja nende pikaajalisus on ohus. Selleks et saavutada soovitud majanduslikku elujõulisust, tuleb toetatud ärikeskuste ja inkubaatorite osas lahendada veel palju juhtimisprobleeme (vt punktid 43–56).

VII. Komisjon vastutab eeskätt Phare poliitika arendamise, Phare abi programmitöö ja järelevalve eest. Kuiigi komisjoni projektide rahastamiseelsed (*ex ante*) kontrollid osutusid tõhusaks, kritiseerib kontrollikoda komisjoni investeerimisprojektide üldist juhtimist kolmes järgmises valdkonnas:

- Bulgaaria ja Rumeenia ametiasutuste haldussuutlikkust hinnati üle ja sageli lepitati kokku liialt ambitsioonikates eesmärkides ja tähtaegades,
- eirati jätkusuutlikkuse ja kaasrahastamise põhimõtteid,
- rahvusvaheliste rahastamisasutuste poolt juhitud tegevuste puhul ei võetud Phare rahastamise oodatud lisaväärtust ja katalüseerivat mõju piisavalt arvesse.

Nende kolme valdkonna puhul peaks komisjon oma juhtimise parandamiseks meetmeid võtma (vt punktid 57–61).

SISSEJUHATUS

Phare üldeesmärk

1. Alates 1997. aastast on Phare programmi üldeesmärk olnud aidata Kesk- ja Ida-Euroopa riikidel valmistuda Euroopa Liiduga liitumiseks. Et toetada ELiga liitumiseks nõutavaid reforme, pakub Phare programm ühinemiseelse strateegia osana rahalist abi.

2. 1999. aasta oktoobris võttis komisjon vastu konkreetsed suunised Phare programmi rakendamiseks ajavahemikus 2000–2006⁽¹⁾. Vastavalt neile suunistele pidi Phare toetus keskenduma kahele põhiprioriteedile: investeringutele ja institutsioonide väljaarendamisele⁽²⁾.

3. Pärast 10 riigi liitumist 2004. aasta mais keskendus laienemispoliitika põhiliselt Bulgaaria ja Rumeenia liitumiskavade rakendamisele.

4. Pärast liitumisläbirääkimiste lõppemist 2004. aasta detsembris võttis komisjon 2005. aasta veebruaris vastu positiivse arvamuse nende kahe riigi liitumise suhtes ELiga. Pärast Euroopa Parlamendi poolt antud rohelist tuld allkirjastati ühinemisleping Bulgaaria ja Rumeeniaga 2005. aasta aprillis Luksemburgis. Allkirjastamine sillutab tee ratifitseerimismenetlustele, mis ametlikustavad Bulgaaria ja Rumeenia ühinemise 1. jaanuaril 2007. Kui üks riikidest ei täida läbirääkimiste ajal võetud kohustusi, võib nõukogu otsustada liitumist ühe aasta võrra kuni 1. jaanuarini 2008 edasi lükata.

Phare programmi töö ja rakendamine

5. ELi rakendatav ühinemiseelne strateegia Bulgaaria ja Rumeenia suhtes põhineb ühinemispartnerlusel, mis moodustab prioriteetide ja rahaliste vahendite programmi töö raamistikku. Rahaline abi tehakse kättesaadavaks komisjoni iga-aastaste rahastamisotsuste põhjal vastavalt ühinemispartnerluses määratletud prioriteetidele.

6. Rahastamisotsustele järgneb komisjoni ning Bulgaaria ja Rumeenia ametiasutuste vahel sõlmitud rahastamismemorandumid. Rahastamismemorandumid koostatakse riiklike programmide ja konkreetsete valdkondade suhtes, nagu piiriülese

koostöö programmid, mitmeid riike hõlmavad programmid või tuumaohutusprogrammid. Iga-aastaste riiklike programmidega rahastatakse ühinemisega seotud esmavajadusi.

7. Rahastamismemorandumitega kaasnevad nn projektitaotlused, milles sisalduvad rakendatavate projektide üksikasjad. Projektitaotlused on põhilised planeerimisdokumendid, kus esitatakse iga projekti eesmärk, sh tulemusnäitajad ja rakendamise ajakava. Reeglina tuleb projektid rakendada kolme aasta jooksul alates rahastamismemorandumi allkirjastamisest.

8. Phare programmi juhtimise eest vastutavad komisjon ja siseriiklikud ametiasutused. Komisjon (peakontor ja delegatsioonid Sofias ja Bukarestis) vastutab Phare programmi üldise juhtimise, eelkõige Phare poliitika arendamise, Phare abi programmi töö ja järelevalve eest. Esmane vastutus projektide elluviimise ja rakendamise eest lasub Rumeenial ja Bulgaarial.

9. Phare programm toimib praegu Bulgaarias ja Rumeenias deentraliseeritud rakendussüsteemi raames. See tähendab, et Bulgaaria ja Rumeenia ametiasutused viivad investeringute hankemenetlusi ise läbi. Enne lepingute sõlmimist kontrollitakse toimingute korrektsust igas riigis komisjoni delegatsioonide poolt (*ex-ante* kontroll).

10. Programmi rakendamise järelevalve kuulub ühise järelevalvekomisjoni kaudu komisjoni ja ühinevate riikide ühisesse vastutusalasse. Järelevalve ülesandeks on juhtida programmi ja selle aluseks olevaid projekte kokkulepitud eesmärkide suunas.

Investeeringutoetuste rahanduslik tähtsus riiklike programmide puhul

11. Phare aastate 2000–2004 riiklike programmide raames eraldati Bulgaariale kokku 511 miljonit eurot ja Rumeeniale 1 400 miljonit eurot, millest investeeringutoetusteks eraldati Bulgaariale vastavalt 262 miljonit eurot (51,3 %) ja Rumeeniale 806 miljonit eurot (57,6 %) (vt I lisa).

AUDITI ULATUS JA LÄHENEMISVIIS

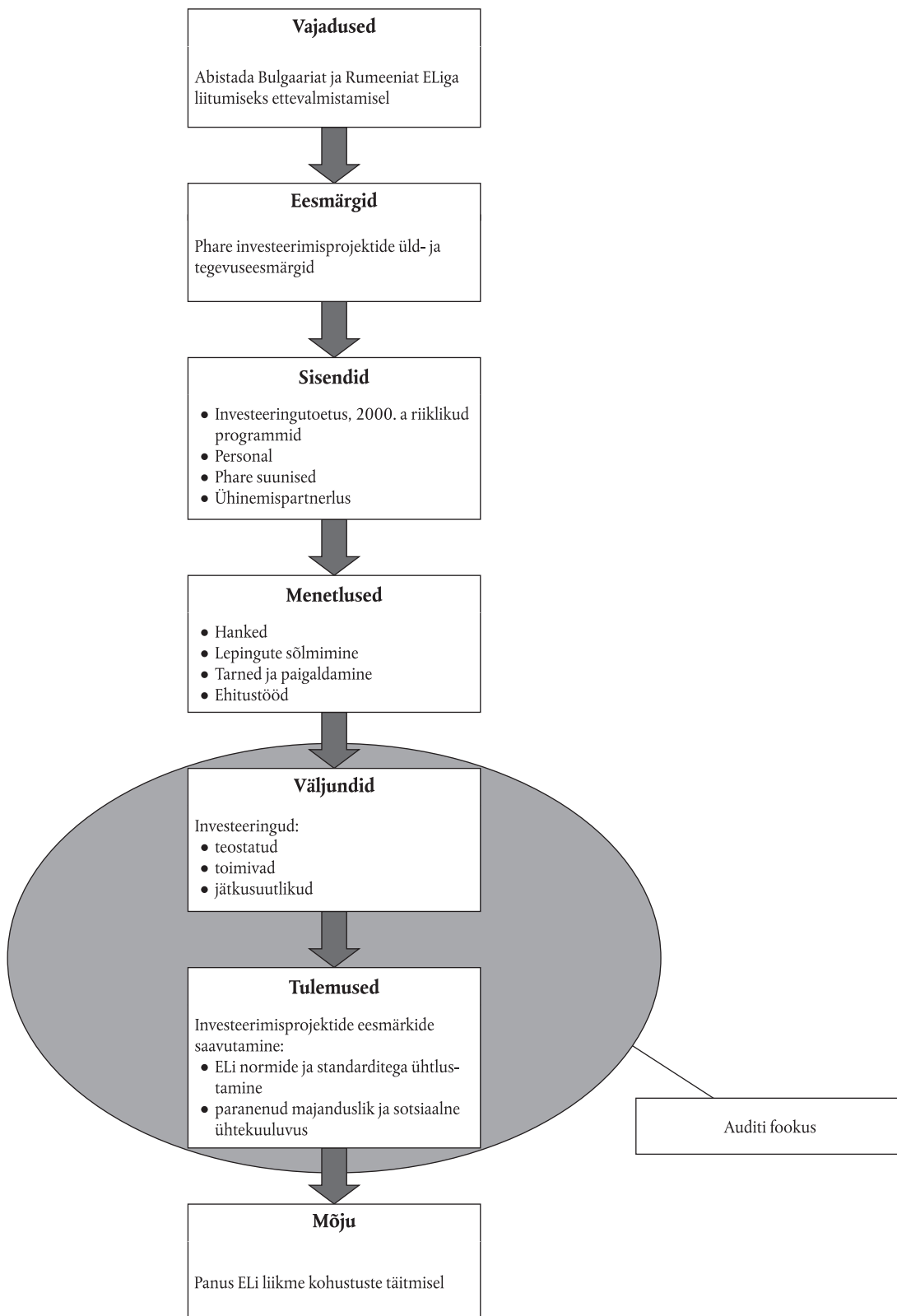
12. Kontrollikoja auditi esmaseks eesmärgiks oli teha järeldusi Phare toetatud projektide investeeringute väljundite ja tulemuste kohta Bulgaarias ja Rumeenias. Auditis esitati neli küsimust:

- Kas projektid on Phare üldeesmärkidega kooskõlas?
- Kas projektid viidi ellu?
- Kas projektid toimusid kavakohaselt?
- Kas projektid olid jätkusuutlikud?

⁽¹⁾ SEK(1999) 1596 (lõplik): suunised Phare programmi rakendamiseks kandidaatriikides aastatel 2000–2006 nõukogu määruse (EMÜ) nr 3906/89 artikli 8 kohaldamisel, Brüssel, 13.10.1999. Muudatused tehti 2002. a septembris ja 2003. a detsembris.

⁽²⁾ Investeeringu all mõeldakse tavaliselt hooneid ja varustust, millele tarvis siseriiklikud ametiasutused sõlmivad ehitustöö- ja tarnelepinguid. Institutsioonide väljaarendamist määratletakse kui kandidaatriikide abistamise protsessi, mis aitab nimetatud riikidel arendada struktuure, strateegiaid, inimressursse ja juhtimisoskusi, mis on vajalikud selleks, et tugevdada nende majanduslikku, sotsiaalset, regulatiivset ja haldusosalast suutlikkust. Peamiseks vahendiks on mestimine (vt kontrollikoja eriaruanne nr 6/2003 mestimise kui peamise vahendi kohta toetamaks institutsioonide väljaarendamist kandidaatriikides).

Diagramm näitab, millele kontrollikoja audit keskendus:

13. Auditis kontrolliti projekte, mis olid kas täielikult ellu viidud või lõppfaasis. Töö põhines Phare 2000. aasta riiklike programmide projektidel, mille lõpuleviimise tähtjaks oli 2003. aasta lõpp, kuid millest mõned kestsid kuni 2005. aasta lõpuni.

14. Phare 2000. aasta riiklike programmide raames eraldati investeeringuteks Bulgaarias 34,6 miljonit eurot ja Rumeenias 146,6 miljonit eurot (vt II ja III lisa). Kontrollikoda auditeeris 11 projekti, ⁽¹⁾ mis hõlmasid 48 tarne- ja ehitustöö lepingut, esindades Phare 14 miljoni euro suurust toetust Bulgaariale ja 51 miljoni euro suurust toetust Rumeeniale. Auditirühm kontrollis projekte kohapeal 2005. aasta esimesel poolal, sealhulgas külastati riiklikke rakendusasutusi ja vahehindamise üksusi ⁽²⁾.

TÄHELEPANEKUD

Projektid olid Phare üldeesmärkidega kooskõlas

15. Phare üldeesmärgiks on aidata kandidaatriikidel ELiga liitumiseks valmistuda. See hõlmab investeeringuid, mille eesmärgiks on tugevdada:

- regulatiivset infrastruktuuri, mis on vajalik ühenduse õigustikule vastavuse kindlustamiseks ⁽³⁾;
- majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust läbi selliste meetmete, mis sarnanevad liikmesriikides struktuurifondide kaudu toetatavatele meetmetele, sealhulgas tähtsate majandussektorite ümberkorraldamisel tekkivate tagajärgedega toimetulemist.

16. Üldiselt olid auditeeritud investeeringuprojektid Phare üldeesmärkidega kooskõlas. Kontrollitud projektid olid liitumisele suunatud, kas parandades suutlikkust järgida ühenduse õigustiku ja tagada selle täitmine (nt keskkonnakaitse õigusaktide rakendamine) või edendades majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust (nt ettevõtlusparkide rajamine väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKEdele)).

Tehtud investeeringud

17. Üldiselt olid auditeeritud investeeringud füüsiliselt kooskõlas tarne- ja ehitustöölepingutega. See tähendab, et esialgsed tingimused projekti õnnestumiseks olid tänu nii ühinevate riikide ametiasutuste kui komisjoni ühistele jõupingutustele üldiselt täidetud.

⁽¹⁾ Riiklikku programmi kuuluv projekt koosneb arvukatest osadest, mis kõik aitavad kaasa sama eesmärgi saavutamisele.

⁽²⁾ Phare projekti raames sõlmitakse ühe konsortsiumiga lepingu projekti iga-aastaste vahehindamiste läbiviimiseks.

⁽³⁾ ELi ühiste õigusaktide kogum, mille moodustavad lepingute sisu, teisesed õigusaktid ja poliitilised eesmärgid, samuti Euroopa Kohtu praktika.

18. Mõned näited kõikidest auditeeritud programmidest illustreerimaks tehtud investeeringuid on toodud 1. selgituses:

1. selgitus
— Digitaalne mobiilraadioside süsteem Bulgaaria riiklikule piiripolitseile (lepingu maksumus 6,0 miljonit eurot). Süsteemi kasutatakse Türgiga külgneval Lyubimetzki piirialal, mis on komisjoni andmetel piiriülese kuritegevuse tõttu üks Bulgaaria kriitiliseid piirkondi ning oluline illegaalse immigratsiooni transiiditee.
— Varustus Rumeenia piiripolitsei liikuvuse (4,4 miljonit eurot) ja jälitustegevuse (5,0 miljonit eurot) toetamiseks Moldova ja Ukrainaga külgneval idapiiril.
— Tööstussaaste ja kiirguskaitse jälgimise seadmed Bulgaarias.
— Infrastruktuur varjupaigataotlejate/põgenike paremaks majutamiseks Rumeenias.
— Arvutiseadmed Bulgaaria Põllumajandus- ja Metsandusministeeriumile.
— Andmebaas vangide haldamiseks Rumeenia kinnipidamisasutustele.

Auditi toimumise ajal ei toiminud üle poole projektidest kavandatud viisil

19. Ainult investeeringute tegemisest ei piisa. Rohkem kui poolte auditeeritud investeeringuprojektide puhul ei kasutatud vara (või kasutati ainult osaliselt) korrakohaselt ettenähtud eesmärgil. Väljundid ja tulemused olid ajakavast oluliselt maas, vahel kuni kahe aasta võrra. Järgmised juhud näitavad, et projekti erieesmärkide saavutamine oli kavandatust kesisem (punktid 20–42).

Riigiprokuratuuri tugevdamine Bulgaarias

20. Selle projekti põhieesmärk oli riigiprokuratuuri kõigi üksuste moderniseerimine kesk-, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Investeeringutoetus (lepingu kogumaksumus 1,8 miljonit eurot) hõlmas arvuti- ja võrguseadmete tarnet ning teabe ühtlustatud katalogiseerimissüsteemi rakendamist.

21. Katalogiseerimissüsteemi tarkvara paigaldati 2003. aastal, kuid seda kasutati ainult ühes kaheksast kontrollikoja poolt külastatud kohast. Auditi toimumise ajal 2005. aasta mais ei olnud katalogiseerimissüsteemi tarkvarale lõplikku vastuvõtutõendit väljastatud, kuna selle töös leiti liiga palju vigu.

22. Lisaks tuvastati vastuolud IT-strateegias ning ebakõlad tark- ja riistvara vahel (nt integratsiooniprobleemid olemasoleva tarkvaraga; 37 arvutit seisis kasutamata ühe prokuratuuri üksuse

laos; katalogiseerimissüsteemi kavandatud laiema kasutamise riskantsus Interneti-ühenduse pakkuja probleemide tõttu).

23. Seetõttu oli uus katalogiseerimissüsteem 18 kuud pärast eesmärgiks seatud lõpetamistähtaega (2003. aasta lõpp) jätkuvalt katsetamisfaasis ega täitnud veel oma ülesannet olla oluliseks vahendiks organiseeritud kuritegevuse ja korrupsioonivastases võitluses. Projekti kavandamisel alahindasid komisjon ja Bulgaaria ametiasutused selle keerukust ning ülehindasid tehnilist otstarbekust ja vastavust olemasolevate süsteemidega.

Rumeenia kohtu- ja kinnipidamisasutuste süsteemi tugevdamine

24. Sarnast projekti rakendati Rumeenias (3 tarnelepingut koguväärtuses 8,4 miljonit eurot) eesmärgiga luua riigi kõiki kohtuid ja prokuratuure ühendav kohtuasjade ja dokumentide haldussüsteem. Haldussüsteemi tarkvara oli juba ühe varasema Phare projekti raames välja arendatud ja 2002. aasta septembris üle antud. Phare 2000. aasta projekti eesmärgiks oli olla viimaseks astmeks kõigi süsteemi kuuluvate kohtute ja prokuratuuride ühendamisel.

25. Kuigi projekti lõpetamine pidi algselt toimuma 2003. aasta novembris, ei oldud projekti üldeesmärki (üleriigiline toimiv haldussüsteemi rakendus) 2005. aasta alguseks saavutatud. Kõigis kontrollikoja poolt külastatud kohtades oli tarkvara installeeritud vastavalt lepingutele. Varasema Phare programmi raames saabunud tarkvara kasutati aga ainult osaliselt. Suur osa Rumeenia kohtusüsteemist oli endiselt haldussüsteemi kaasamata, kuna Rumeenia ametivõimud ei pidanud kinni oma olulise tähtsusega kaasrahastamiskohustustest, nimelt võimaldada programmi kestuse ajaks 12 miljoni euro suurust laenu justiitsministeeriumile ja 10 miljoni euro suurust laenu prokuratuurile⁽¹⁾. Rahastamiskohustuste täitmata jätmine näitas, et Rumeenia valitsus ei pidanud prioriteediks kohtusüsteemide reformi projekti, mille eesmärk oli süsteemi vastavusse viimine ELi standarditega.

Investeering VKEdes ettevõtlusinkubaatoritesse Bulgaaria taandareneva tööstusega piirkondades

26. VKEdes ettevõtlusinkubaatorite projekti (investeeringuks eraldatud eelarve 2,7 miljonit eurot) eesmärgiks oli VKEdes sektori tugevdamine Bulgaaria loodeosas ja Lõuna-Bulgaaria keskosas. Nendes kahes piirkonnas pidi loodama ettevõtluskeskusi taandareneva tööstusega paikkondadesse, renoveerides vanu hooneid. Eraisikuid oleks pidanud innustatama uusi ettevõtteid looma, et asendada tööstuse ümberkorraldamisel kadunud töökohad uutega.

⁽¹⁾ Laenude eesmärgiks oli varustada tarkvaraga suuremat osa kohtuasutusi kogu riigis.

27. Lõpuks valiti renoveerimiseks välja kuus hoonet. Auditi toimumise ajal 2005. aasta juulis alustas ainult üks neist (Montana) tegevust ettevõtlusinkubaatorina. Viis aastat pärast vajaduste hindamist ei oldud taandareneva tööstusega piirkondades saavutatud alternatiivsete töökohtade loomise osas mingit piirkondlikku mõju.

28. Edusammud puudusid peamiselt siseriiklike ametiasutuste nõrga rakendussuutlikkuse tõttu. Viimane oli ka peamiseks põhjuseks, miks üks teine VKEdes seatud projekt tühistati (vt 2. selgitus).

2. selgitus

Kavandatud VKEdes kvaliteedi sertifitseerimise projekt Bulgaarias (eraldatud eelarve 4,8 miljonit eurot) jäi lõpuks teostamata. Selle erieesmärk oli tootmissektori konkurentsivõime ja ekspordisuutlikkuse arendamine. Sofia delegatsiooni *ex-ante* kontroll (vt punkt 9) toimus tõhusalt, lükates tagasi esimese pakkumiskutse dokumendid, kuna vastavates ministeeriumides puudusid toetuskavade adekvaatsed rakendusstruktuurid ja menetlused. Lõpuks ei kiitnud delegatsioon toetuste andmise menetlust heaks, kuna haldusvastavuse ja taotlejate kõlblikkuse hindamine bulgaarlaste poolt polnud järjekindel ja ettevõtteid ei koheldud võrdselt. Bulgaaria ametiasutused omalt poolt süüdistasid delegatsiooni rakendatava ELi õigusliku raamistiku kohta ebaselge teabe edastamises.

Kohaliku ja piirkondliku infrastruktuuri projektid Rumeenias

29. Auditi toimumise ajal 2005. aasta märtsis tuli veel teha suuri pingutusi, et saavutada eesmärgiks seatud kahe ettevõtluse infrastruktuuri arendamise pargi (lepingu kogumaksumus 13,7 miljonit eurot) valmimine Rumeenias. Ehitus oli endiselt pooleli, kuigi vastavalt projektitaotlusele pidi algseks lõppkuupäevaks olema 2004. aasta oktoober. Projekterimisvead tingisid ehitustööde lepingute pikendamise. Nende kahe projekti tuleviku osas tuleb veel lahendada hulk juhtimisprobleeme (vt punkt 53–56: "Ohud majanduslikule elujõulisusele").

30. Üks teine projekt Rumeenias kandis nimetust "Turismiinfrastruktuuri uuendamine ja areng Piatra Neamtis" (lepingu maksumus 2,3 miljonit eurot). Infrastruktuur toimus vastavalt ehitustööde lepingule. Projekti nimetus oli siiski eksitav, kuna korraldatavas piirkonnas polnud just palju turistidele meelepärast. Peamisteks rahastatud objektideks olid sild ja kolme kilomeetri pikkune tänav, mis mõlemad jäävad väljapoole puhkeala ja mida mõlemat mööda kulgeb regulaarselt kohalik liiklus. "Turismiala" mõeldud ala näol on tegemist puhkealaga, mida peamiselt (kevad ja suvel) kasutatakse kohalike elanike poolt. Sealsamas asub ka silma riivav olümpiaujula mõõtmetega lagunenu bassein. Seega on Strandi nime kandev ala vaid pooleldi korraldatud ning projekt ei täitnud algset eesmärki turismi abil uusi töökohti luua.

31. Kahe ülejäänud infrastruktuuriprojekti eesmärged ei saavutatud:

- a) Rumeeniat ja Moldaaviat ühendav sild üle Pruti jõe valmis 2004. aasta detsembris (lepingu kogumaksumus 3,1 miljonit eurot). Kahjuks ei saa seda kasutada, kuna Moldaavia poolele tuleb veel ehitada juurdepääsutee. Samuti puuduvad mõlemal poolel piiripunktid;
- b) rahvusvaheliste messide halli ehitus Constantas (projekti maksumus 6,4 miljonit eurot) peatati 2004. aasta septembris, kui Constanta maakonnavalitsus võttis ehitusloa tagasi, viidates tehnilistele vastukäivustele. Erinevate osapoolte püüvud ja õigustatud taotlused kohalikul omavalitsusel uut ehitusloa saada jäid tulemusteta. Hoolimata ca 3 miljoni euro suurustest realselt kantud kuludest on projekt tõsiselt hädas.

Bulgaaria erastamisjärgne fond

32. Phare vahendite eraldamine Bulgaaria erastamisjärgsele fondile kujutab endast investeringutoetuse erijuhtu. Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD) lõi fondi 1998. aastal 10aastase tegevusajaga. Eesmärgiks oli aidata kaasa erasektori arengule Bulgaarias ja aidata kaasa valitud Bulgaaria eraettevõtete tegevusele, pakkudes neile pikaajalist rahastamist omakapitali kaudu ning oskusteavet.

33. Üldvastutus erastamisjärgse fondi eest lasus EBRD-l, kes kasutas fondivalitsejana varahaldusettevõtjat. EBRD rahastas fondi omakapitali kaudu 30 miljoni euroga ja sai 6,5 miljonit eurot Phare makseid Bulgaaria aastate 1997–2000 Phare riiklike programmide raames. Kuna Phare vahendid ei olnud otseinvesteeringu vormis, kasutati neid fondivalitseja tegevuskuludeks, ettevõtete nõustamiseks ja EBRD enda valitsemistasuks.

34. Mitmed tegurid viitavad, et Phare abi polnud ei tõhus ega mõjus.

- a) Selle asemel, et investeerida 12–15 ettevõttesse, omandas fond osaluse ainult kuues.
- b) Üks nendest kuuest ettevõttest läks pankrotti. Tegemist oli ettevõttega, kuhu fond oli investeerinud kõige rohkem (4 miljonit eurot).
- c) Fondivalitseja juhtimiskulud olid ebaproportsionaalselt kõrged: aastatel 1998–2002 kasutati fondi halduskuludeks 4,5 miljonit eurot, omakapitali otseinvesteeringute kogusumma kuues ettevõttes pärast nende erastamist oli aga ainult 11,6 miljonit eurot.

35. Bulgaaria ametiasutused polnud fondi tegevusega rahul ja komisjon sekkus, et peatada ELi rahaliste vahendite edasine kulumine. EBRD lõpetas fondi tegevuse ennetähtaegselt 2002. aasta lõpus.

36. Peamiseks fondi ebaõnnestumise põhjuseks oli ilmselt fondivalitseja tegevus, kes üldiselt keerulises erastamisjärgses olukorras tegi ebaõigeid hindamisi (investeeringuotsuseid). Stiimul kulusäästlikult töötada oli väike, kuna kõik tegevuskulud kandis Phare. Kuna investeeringut kasutati EBRD tavategevuse toetamiseks, jäi selle katalüüsiv (¹) mõju saavutamata.

Energiasektori liberaliseerimine Rumeenias

37. Rumeenias on elektritööstuse kaasajastamise projektiga kaasnenud märgatavad viivitused, mis aeglustab riigi ettevalmistusi ELi sisese energiaturuga liitumiseks. Phare katab 11 % programmi 203 miljoni euro suurusest investeeringust; ülejäänud osa katab siseriiklik kaasrahastamine (24 %) ja laenu EBRDlt (25 %) ning Euroopa Investeeringupangalt (40 %). Esialgne tähtaeg ülekandevõrkude parendamise lõpetamiseks (hõlmates kõiki Phare rahastatud projektiosid) oli 2002. aasta august. Tähtaega lükati kaks korda edasi, esmalt 2004. aasta novembrisse ja siis 2005. aasta juunisse. Lepingute sõlmimine hilines valitsuse kõhkluste tõttu projekti ühe tingimuse järgimisel, milleks oli kahe elektrijaotuse ettevõtte erastamise rahuldav edenemine.

38. Projekt aitas kaasa sektori ümberkorraldamisele kooskõlas ELi direktiividega. Kuna aga projekti rakendati peamiselt EBRD ja Euroopa Investeeringupanga laenu abil, pole Phare osaluse täiendavus (²) ilmne. Lisaks aitasid Phare rahastatud projektiosad pigem ülekandeteenuse pakkujat ja kommertsoperaatorit, mitte elektriennergiasektorit reguleerivat asutust otseselt.

Põllumajandusstatistika Bulgaarias

39. Bulgaarias kavandati põllumajandusstatistika süsteemi uuendamise projekt (lepingu kogumaksumus 0,4 miljonit eurot) lõpule viia 2002. aasta jaanuariks. IT-seadmed installeeriti 2003. aasta algul, aga neid ei ole veel ettenähtud eesmärgil kasutatud, kuna tarkvara tarnija süül oli saabunud tarkvara puudulik. Selle tulemusena ei toiminud põllumajandusstatistika süsteem veel 2005. aasta jaanuaris, olgugi et komisjoni andmetel

(¹) Phare rakendussuuniste kohaselt, peab investeeringutoetus toimima katalüsaatorina prioriteetsetele, liitumisest lähtuvatele tegevustele, mis ilma selleta ei leiaks aset või leiaksid aset hiljem.

(²) Phare rakendussuuniste kohaselt ei tohiks investeeringutoetus kõrvale tõrjuda muud, eriti erasektorist või siseriiklikest rahastamisasutustest saadavat abi.

on sellest ajast peale toimunud tuntav edasimineku. Süsteemi puudumine raskendab põllumajandus- ja metsandusministeeriumi tööd, kuna süsteem lihtsustaks tulevikus ELi ühise põllumajanduspoliitika rakendamist.

Varjupaigad Rumeenias

40. Rumeenia varjupaiga projekti (lepingu koguväärtus 1,6 miljonit eurot) eesmärgiks on varjupaigasüsteemi edasiarendamine Euroopa menetluste ja tavadega ühtlustamise suunas. Rahastamist kasutati peamiselt kahe uue majutuskeskuse rajamiseks Galatis (idapiiril) ja Timisoaras (läänepiiril).

41. Galati keskuse ruumid olid suures osas kasutamata. Auditi ajal oli keskusesse majutatud ainult 19 varjupaigataotlejat, mis tähendab 7,6 %⁽¹⁾ täituvust. 2005. aasta juunis keskusesse majutatud inimesed polnud varjupaika taotlenud mitte Galatis, vaid tegemist oli grupi Rumeenia muudest osadest keskusesse transporditud bangladešlastega. Riikliku põgenikeameti andmetel pole idapiiril paiknevates piiriületuspunktides kunagi varjupaigataotlusi esitatud (sama kehtib peaaegu kogu Rumeenia välispiiri kohta, välja arvatud Bukaresti lennujaam). Galatist saadud üldpilt (olematud põgenikud idapiiril, ehitise kaks tühjalt seisvat korrust, kasutamata majapidamistarbed, suletud pakendites meditsiinivahendid, vaevu kasutatud autod) kinnitab, et Galati uue majutuskeskuse rajamine polnud just hädavajalik.

42. Rumeeniast saadud üldmulje kohaselt on varjupaigataotlejatele ja põgenikele loodud tegelikust vajadusest rohkem rajatisi. Teisest küljest on tulevaste varjupaigataotlejate arvu raske ennustada ebakindluse tõttu, mis valitseb tuleviku majanduskliima ja piirkonna stabiilsuse osas. Kui keskuse täituvus jääb lähiaastatel sama madalaks, tuleb kindlasti mõelda ehitistele ja varustusele, eriti selle riknevale osale alternatiivsete kasutusvõimaluste leidmisele.

Enamuse auditeeritud projektide puhul pole jätkusuutlikkus tagatud

43. Vastavalt Phare suunistele peavad investimisprojektid pärast liitumiskuupäeva jätkusuutlikud olema, sealhulgas omama rahalisi vahendeid edasisteks hooldus- ja tegevuskuludeks. Kontrollikoda auditeeris jätkusuutlikkust kahe aspekti põhjal: kapitalikaupade tehniline elujõulisus (vt punktid 44–50) ja ettevõtlusinkubaatorite ja tööstusparkide majanduslik elujõulisus (vt punktid 51–56).

Ohud tehnilisele elujõulisusele

44. Pikaajaliste tulemuste saavutamiseks tuleb kulukaid investeringuid nõuetekohaselt hooldada. Üldjuhul puudusid selged plaanid pärast garantiiperioodi lõppu tekkivate hoolduskulude

katmiseks. Paljudel juhtudel ilmnis siseriikliku rahastamise puudulikkus. Bulgaaria prokuratuuri eelarve polnud põhinõuete (kvalifitseeritud IT-spetsialistid, skannerid ja piisavalt jahedad ruumid serverite jaoks) tagamiseks piisav. Rumeenia kohtusektoris (kohtuasjade ja dokumentide haldussüsteem) esinesid sarnased probleemid.

45. Siseriiklike vahendite puudus koos teatavate seadmete keerukusega oli juba mitmete projektide puhul raskusi tekitanud. Järgnevad näited piiripolitsei varustuse valdkonnast näitavad, millised tagajärgi võivad hooldusprobleemid põhjustada.

46. Bulgaaria piiripolitsei teatas, et garantiiperioodi järgseks raadiosidesüsteemi hoolduseks ei olnud eraldatud siseriiklike vahendeid. Lisaks vajavad soojuskujutisel põhinevate seiresüsteemide elektroonilised osad pärast viie- kuni seitsmeaastast kasutamist väljavahetamist. 2007. aastaks on soojuskaameraid kasutatud viis aastat.

47. Uute ja kaasaegsete seadmete korrektne kasutamine pikendab nende kasutamisaega. Parima tulemuse saavutamiseks tuleb ametnike seadmete kasutamise alal koolitada. Käesoleval juhul projekti koolitust (0,5 miljonit eurot) läbi ei viidud. Koolitus oleks pidanud tõhustama ka asutustevahelist koostööd.

48. Bulgaaria piiripolitsei puhul on ette näha probleeme neljarattaliste sõidukite hooldusel. Pakkumiskutse võitjal puuduvad võimalused hooldust kohapeal läbi viia. Bulgaaria piiripolitsei kasutatakse tavaliselt Venemaal ehitatud autosid, mis maksavad kolmandiku Phare programmi raames pakutavate soetatud auto-de hinnast ning mille varuosad on odavamad. Et aga Phare eeskirjad näevad ette Euroopa päritolu sõidukite kasutamise, on sõidukite ostmine väljastpoolt ELi või kandidaatriike välistatud.

49. Kuna osa seadmeid ei olnud töökorras või nende tehniline võimsus ei vastanud kasutajate nõuetele, on hooldusvõimaluste olemasolu väga tähtis.

a) Bulgaarias ei olnud võimalik öönägemisprille täies mahus kasutada, kuna 112 saadetud paarist tuli 65 tarnijale parandamiseks tagasi saata.

b) Rumeenia puhul näitavad dokumendid, et kaheksa Phare rahastatud ja kliendi soovide kohaselt ehitatud jälgimisseadmetega sõidukit (kogumaksumusega 2,1 miljonit eurot) pole alates nende kasutuselevõtust 2003. aasta novembris kolmandiku ajast kasutuses olnud. Jälgimisseadmete remont tuleb teostada välismaal, mis suurendab nende kasutult seismise aega. Sarnaselt seisid kasutult 35 sama valmistaja

⁽¹⁾ Galati keskusel on sobivad ruumid kuni 250 varjupaigataotleja vastu võtmiseks ja majutamiseks.

toodetud siseriiklikult rahastatud jälgimisseadmetega sõidukit. Kuna varem kasutati samadel piirisektoritel siseriiklikult rahastatud sõidukeid, tekib küsimus Phare sõidukite täiendavuse kohta. Projektitaotluses neid siseriiklikult rahastatud sõidukeid Phare rahastatud jälgimisseadmete ostu põhjendamisel ei nimetata ⁽¹⁾.

- c) Rumeenia piiripolitsei andmetel ei olnud talvel, st kahe kuni kolme kuu jooksul igal aastal, võimalik Doonau suudmealal jõe külmumise tõttu kahte patrullpaati (kumbki maksumusega 300 000 eurot) kasutada. Tehnilised andmed kinnitasid, et paate oleks pidanud saama kasutada nii päeval kui öösel, läbi purunenud jää ja temperatuuridel miinus 15st kuni pluss 45 kraadini.

50. Kui ei tagata vahendite kättesaadavust aeguva kasutusajaga seadmete või komponentide (nt patrullpaatide mootorid Rumeenias) asendamiseks või uuendamiseks, tekib oht, et Bulgaaria ja Rumeenia ühinemisel ELiga (või ka Schengeni ruumiga) ja nende piiride muutumisel osaks ELi välispiirist, on piirivalvevarustus juba osaliselt kasutamiskõlbmatu.

Ohud majanduslikule elujõulisusele

51. Bulgaarias renoveeriti kuus hoonet eesmärgiga neid ettevõtlusinkubaatoritena kasutada; viite neist sellel otstarbel veel ei kasutatud (vt punkt 27). Rumeenias polnud kaks auditeeritud ettevõtluse infrastruktuuri arendamise parki veel käigus. Olgugi et ebapiisavalt edenenud projektide puhul on edasist majanduslikku elujõulisust raske hinnata, selgitati välja mitmed riskid.

52. Bulgaaria ettevõtlusinkubaatorite pikaajaline edu ja majanduslik elujõulisus oleneb mitmetest asjaoludest, millega auditi toimumise ajaks ei olnud veel tegeldud: juhtimismeeskondade töö, kohalike omavalitsuste toetus ja osalus ruumide haldamisel, VKEdele laekuv üüritulu üürihinnalt ja sissetulek teenustelt, nagu nõustamine (nt krediidi- ja laenuaotlused, õigusnõustamine). Edukas tegevus sõltub ministeeriumide täielikust toetusest inkubaatorite juhtimismeeskondadele, kes peavad nüüd tegevuse käivitamiseks aktiivselt tegutsema.

53. Rumeenias on tööstusparkid suhteliselt uus nähtus ja parkide haldamise kogemused on kesised. Aastate 2004–2006 riiklikus arengukavas avaldati kahtlust mõningate vastloodavate parkide osas, väites et mitmed praegused tööstusarengu kavad ei põhinevad väga täpsel nõudluse analüüsil.

⁽¹⁾ Rumeenia 2005. aasta ülevaatliskus seirearuandes tõsteti piirivalve valdkonnas esile võimalikku kattuvuse ohtu suurte hetkel teostatavate siseriiklikult rahastatud investeeringute ja varasemate Phare toetatud investeeringute vahel.

54. Dünaamilise juhtimise ja lisainvesteeringute korral on Iasi pargil arvestatav kasvupotentsiaal. Kontrollikoda leidis siiski, et Phare projekti toetanud teostatavusuringus prognoositud 1 100 töökohast suudetakse tõenäoliselt luua alla poole.

55. Olgugi et eesmärk luua Bacau pargis 300 uut töökohta on suhteliselt ettevaatlik, pole selle saavutamine kindel. Uusi töökohti peaksid looma tegevust alustavad ettevõtted, aga teatistes ei kirjeldatud, kuidas kavatakse nende tegevust edendada ja soodustada.

56. Rumeenias pidi rakendusasutus jälgima kõnealuste infrastruktuuri projektide eesmärkide täitmist. Asutus aga kesken- peamiselt ehituse edukale lõpetamisele ega kontrollinud, kas projektid täitsid oma ülesande laiemate majanduslike eesmärkide saavutamisel, nagu uute töökohtade loomine.

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

57. Komisjoni rahastamiseelne projektide kontroll (*ex-ante* kontroll) osutus tõhusaks, ennetamaks eeskirjade eiramisi hankeprotsessi käigus.

58. Auditeeritud projektid olid enamasti kooskõlas Phare üld-eesmärkidega ja füüsiliselt teostatud kooskõlas tarne- ja ehituslepingutega. Üle poole auditeeritud projektide puhul ei kasutatud vahendeid (või kasutati ainult osaliselt) ettenähtud eesmärgil. Nende puuduste põhjuseks oli Bulgaaria ja Rumeenia nõrk haldussuutlikkus ja siseriiklike omavahendite vähesus.

1. soovitus
<p>Siseriiklikud ametiasutused peaksid tegema projektide lõpetamiseks ja projekti eesmärkide saavutamiseks edasise olulisi jõupingutusi.</p> <p>Komisjon peaks hoolega jälgima, et auditeeritud projektid lõpuks kavakohaselt toimiksid. Samuti peaks komisjon aitama täiustada järelevalvekomisjonide tööd, kuna neil on keskne roll parandusmeetmete võtmisel neil juhtudel, kui eesmärk ei ole saavutatud.</p>

59. Komisjon ülehindas Bulgaaria ja Rumeenia ametiasutuste haldusvõimet ja leppis nendega tihti kokku liialt ambitsioonikates eesmärkides ja tähtaegades. Liialt ambitsioonikate eesmärkide seadmine kajastus ka projektitaotlustes, mis sisaldavad segu ambitsioonikatest "ulatuslikest" ja "kohestest" eesmärkidest, väljunditest, ülesannetest, tulemustest, tegevustest ja tihti kehtetute

“tulemusnäitajate” ⁽¹⁾ kogumist, mida sageli piisavalt ei selgitatud. Selle tulemusena ei ole projektitaotlusi võimalik kasutada asjakohaste juhtimisvahenditena.

2. soovitus

Komisjon peaks Bulgaaria, Rumeenia ja uute kandidaatriikide suhtes vastu võtma realistlikuma programmitöö lähenemisviisi; sealhulgas tuleks täiustada vajaduste hindamist, et tagada täiendavus teiste investeeringutoetuse allikatega. Kõige tähtsamaks elemendiks on projektitaotluse täiustamine, et see täidaks paremini oma suunamis- ja järelevalvefunktsioone. Väliseksperdid on juba soovitanud, et tegevuskava planeerimisel osalevad organid peaksid projektidokumentide koostamisel regulaarselt rakendama kvaliteedikontrollifunktsiooni ⁽²⁾.

60. Siseriikliku rahastamise puuduse tõttu on mõnede vahendite tehniline elujõulisus kaheldav. Toetatud ettevõtlusparkide ja inkubaatorite osas tuleb lahendada veel mitmeid majandusliku elujõulisuse küsimusi. Komisjon ei kontrollinud piisavalt Phare rakendamise suunistes määratletud jätkusuutlikkuse ja kaasrahastamise põhimõtete järgimist.

3. soovitus

Komisjon peaks juba programmitöö faasis täpsustama haldamise vahendeid ja kaasrahastamise nõudeid ning juurutama nende põhimõtete järelevalveks ametliku menetluse. Jätkusuutlikkuse järelevalves tuleks arvesse võtta ka majanduslikke eesmärke, nt uute töökohtade loomist.

61. Rahvusvaheliste rahastamisasutuste poolt juhitud projektide puhul ei võtnud komisjon piisavalt arvesse Phare rahastamise lisaväärtust ja katalüseerivat mõju. Ühenduse õigustiku rakendamiseks ja jõustamiseks on vajalikud suured investeeringud regulatiivse infrastruktuuri vallas. Nendest üldvajadustest saab Phare katta ainult osa. Seepärast nõuavad Phare suunised investeeringutoetuse suunamist tegevustele, mis muidu aset ei leiaks ja mille katalüseeriv mõju oleks tõenäoliselt suur.

4. soovitus

Komisjon peaks täiustama oma täiendavuse ja katalüseeriva aspekti analüüsi, eriti rahvusvaheliste rahastamisasutuste või muude kolmandate osapoolte poolt juhitavate projektide puhul.

Kontrollikoda võttis käesoleva aruande vastu 11. mai 2006. aasta istungil Luxembourg'is.

Kontrollikoja nimel
 president
 Hubert WEBER

⁽¹⁾ Vt näitajaid, mis on sõnastatud ulatuslike eesmärkidena (nt “elektrienergia turu loomine ja juhtimine kooskõlas elektrienergia ühisturu direktiiviga” või “ELi nõuete järgimine organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooni vastases võitluses”).

⁽²⁾ Liitumiseajast liitumiseni. 1999–2002 eraldatud ja kuni 2003. a novembrini rakendatud Phare toetuse vahehindamise aruanne, konsolideeritud üldaruanne (avaldatud Euroopa Komisjoni poolt), märts 2004.

I LISA

PHARE VAHENDITE ERALDAMINE RIIKLIKELE PROGRAMMIDELE

(miljonit eurot)

Riiklikud programmid ⁽¹⁾	Bulgaaria			Rumeenia		
	Investeering	Institutsioonide väljaarendamine	Kokku	Investeering	Institutsioonide väljaarendamine	Kokku
2000	34,625	31,095	65,720	146,595	68,425	215,020
2001	44,588	38,235	82,823	120,920	127,970	248,890
2002	54,112	40,788	94,900	147,436	118,064	265,500
2003	47,476	47,424	94,900	168,365	97,135	265,500
2004	81,511	91,014	172,525	223,010	182,290	405,300
Kokku	262,312	248,556	510,868	806,326	593,884	1 400,210
Protsent	51,3 %	48,7 %	100 %	57,6 %	42,4 %	100,0 %

⁽¹⁾ Riiklikud programmid teostatakse mitme aasta jooksul.

Näiteks Bulgaaria 2004. aasta riiklik programm võeti vastu 2004. aasta septembris, projektide elluviimise üldtähtajaks kehtestati 30. november 2007.

II LISA

2000. aasta riiklikud programmid — Bulgaaria

EELARVE JAGUNEMINE PROJEKTIDE KAUPA

(miljonit eurot)

Projekti kood	Eesmärk ja projektid (lühike nimetus)	Phare toetus kokku	Institutsioonide väljaarendamine	Investeering
	Majandusreform	5,500	4,000	1,500
0002.01	Majandusministeeriumi tugevdamine	2,000	2,000	0,000
0002.02	Bulgaaria erastamisjärgse fondi edasine toetamine	1,500	0,000	1,500
0002.03	Raudtee organisatoorne ümberkorraldamine	2,000	2,000	0,000
	Ühenduse õigustiku vastuvõtmine ja reguleeriva raamistiku tugevdamine	15,400	11,025	4,375
0003.01	Telekommunikatsiooni reguleeriva raamistiku tugevdamine	2,450	1,750	0,700
0003.02	Vastavushindamissüsteemi loomine	3,000	2,325	0,675
0003.03	Riigihangete süsteemi rakendamine	1,300	1,000	0,300
0003.04	Energiaturgu reguleeriva asutuse väljaarendamine	1,100	1,000	0,100
0003.05	Energiakasutuse tõhususe eest vastutava asutuse väljaarendamine	2,200	1,600	0,600
0003.06	Keskkonnaalase õigustiku ja institutsioonide väljaarendamine	5,350	3,350	2,000
	Majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus	15,000	1,080	13,920
0004.01	VKEde kvaliteedi sertifitseerimine	5,000	0,200	4,800
0004.02	VKEde ettevõtlusinkubaatorid	3,000	0,320	2,680
0004.03	Kutseõpe	5,000	0,240	4,760
0004.04	Kutseõppeasutuste renoveerimine	2,000	0,320	1,680
	Õigusriigi põhimõtte tugevdamine ja ohustatud rühmade kaitse	16,500	4,555	11,945
0005.01	Riigiprokuratuuri tugevdamine	3,000	1,200	1,800
0005.02	Varustus Türgi piiril tegutsevatele piiripolitseile	9,000	0,500	8,500
0005.03	Riikliku uimastivastase strateegia väljatöötamine	1,000	0,705	0,295
0005.04	Lastekaitsealane reform	3,500	2,450	1,050
	ELi vahendite avalik rahastamine ja haldamine	13,320	10,435	2,885
0006.01	Riigi rahanduse sisekontrolli tugevdamine	2,000	1,500	0,500
0006.02	Avaliku sektori välisauditi asutuse tugevdamine	2,000	1,400	0,600
0006.03	Maksuhalduse reformimine ja uuendamine	2,000	1,800	0,200
0006.04	Riikliku statistikasüsteemi väljaarendamine ja täiustamine	2,000	1,315	0,685
0006.05	Põllumajandusstatistika ümberkorraldamine	2,000	1,200	0,800
0006.06	SAPARDi rakendussuutlikkus	1,000	0,900	0,100
0006.07	Lepingute sõlmimise ja rahastamise üksuse institutsiooniline toetus	0,320	0,320	0,000
0006.08	Phare projektide ettevalmistamise rahastamisvahend	2,000	2,000	0,000
	Kokku	65,720	31,095	34,625

III LISA

2000. aasta riiklikud programmid — Rumeenia

EELARVEJAOTUS PROJEKTIDE KAUPA

(miljonit eurot)

Projekti kood	Eesmärk ja projekt (lühike nimetus)	Phare toetus kokku	Institutsioonide väljaarendamine	Investeering
	Poliitilised kriteeriumid	13,00	5,75	7,25
RO-0004.01	Kohtu- ja kinnipidamissüsteemide tugevdamine	8,00	0,75	7,25
RO-0004.02	Kodanikuühiskond	5,00	5,00	
	Majanduslikud kriteeriumid	40,90	12,975	27,925
RO-0005.01	Energeetikasektori liberaliseerimine	28,90	8,50	20,40
RO-0005.02	Pankadevaheline maksesüsteem	10,00	3,00	7,00
RO-0005.03	Väärtpaberituru reguleerimine	2,00	1,475	0,525
	Õigustiku kohustuste täitmine	73,12	36,70	36,42
RO-0006.01	Tööstuspoliitika	0,60	0,60	
RO-0006.02	Kvaliteetne infrastruktuur	4,40	1,40	3,00
RO-0006.03	Ametialase kvalifikatsiooni vastastikune tunnustamine	1,65	1,35	0,30
RO-0006.04	Maksukogumissüsteemide täiustamine	2,00	1,50	0,50
RO-0006.05	Avalikud hanked	2,00	1,55	0,45
RO-0006.06	Siseauditi ja finantskontrolli tugevdamine	2,40	1,95	0,45
RO-0006.07	Rumeenia riigikontrolli tugevdamine	1,60	0,90	0,70
RO-0006.08	Põllumajanduspoliitika ja põllumajanduse koordineerimine	4,00	3,50	0,50
RO-0006.09	Põllumajandus- ja toidusektori kvaliteedikontroll	2,55	1,55	1,00
RO-0006.10	Fütosanitaartoodete õigustik	2,00	0,35	1,65
RO-0006.11	Veterinaarvaldkonna õigustiku kohaldamise suutlikkuse tugevdamine	4,00	1,00	3,00
RO-0006.12	Veinialase õigustiku kohaldamise suutlikkuse tugevdamine	2,00	1,00	1,00
RO-0006.13	Põllumajandus- ja piirkondlik statistika	6,00	5,20	0,80
RO-0006.14	Keskkonnaalase õigustiku rakendamine	8,00	5,50	2,50
RO-0006.15	Tehnoloogiate arendamine	3,00		3,00
RO-0006.16	Piirikontrolli tugevdamine	18,92	1,60	17,32
RO-0006.17	Uimastivastane võitlus	1,00	0,75	0,25
RO-0006.18	Toetustegevused Euroopa integratsiooniprotsessi toetamiseks	7,00	7,00	
	Majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus	88,00	13,00	75,00
RO-0007.01	Riiklik arengukava institutsioonide väljaarendamise rakendamiseks	13,00	13,00	
RO-0007.02	Piirkondlik areng	75,00		75,00
	Kokku	215,02	68,425	146,595

KOMISJONI VASTUSED**KOKKUVÕTE**

IV. Auditi toimumise ajal olid mõned auditeeritud investeerimisprojektid tõepoolest alles rakendamata või ei toiminud. Viivituste ja hilinemiste peamine põhjus nimetatud projektide rakendamisel on ühelt poolt riigi ametiasutuste puudulik haldussuutlikkus ning teiselt poolt viivitused vajaliku kaasrahastamise ja muude riiklike vahendite kättesaadavaks tegemisel.

Siiski on tehtud edusamme haldussuutlikkuse parandamiseks, et tagada investeerimisprojektide rakendamine tegevuskavas ettenähtud tähtaegadeks.

Samuti jätkatakse jõupingutusi, et tõsta kõikide asjaosaliste (riigi ametiasutused, kohalikud ametiasutused) teadlikkust, et juba kavandamisel tuleb ette näha ja kättesaadavaks teha täiendavad rahalised vahendid ja personal, mis tagaks investeeringute tõhusa haldamise ja jätkusuutlikkuse ka pärast projektide lõpetamist ja rakendamist.

V. Erastamisjärgse fondi tegevuse tulemuslikkus ja tõhusus jätavad paljuski soovida. Seepärast võttis EÜ delegatsioon meetmed, et lõpetada ennetähtaegselt Phare rahaliste vahendite kasutamine. Heaks tulemuseks võib lugeda seda, et viiel äriühingul õnnestus keeruline üleminekuaeg üle elada. Elektrituruuga seotud investeeringute osas on Phare investeeringud aidanud kaasa ühtse elektrituru direktiivi rakendamisele.

VI. Tehnilise kindluse ja pikaajalisuse tagamiseks on sõlmitud garantii- ja hoolduslepingud. Üldiselt on abisaajad muutunud teadlikumaks sellest, et peavad ise kindlustama varade säilimise. Veelgi enam, hiljutine majandusareng näitab, et vaatamata esialgsetele raskustele on tööstusparkide ja ettevõtlikkubaatorite arendamisel tulevikku.

VII.

Esimene taane — Phare programmide rakendamist on takistanud Bulgaaria ja Rumeenia vähene haldussuutlikkus paljudes valdkondades, mis põhjustas viivitusi teatavate projektide elluviimisel. Komisjon rõhutab, et alates 2000. aastast on Bulgaaria ja Rumeenia ametiasutuste haldussuutlikkus paranenud, kuigi mitte soovitud ulatuses ning mitmeaastase programmi 2004–2006 raames on sellele valdkonnale pööratud erilist tähelepanu. Lisaks esitasid rakendusametid ühise järelevalvekomitee nõudmisel 2005. aastal tervikliku ülevaate Phare projektidega töötavatest isikutest. Seda ülevaadet on arvesse võetud ka 2005. aasta programmis. 2006. aastal tuleb igale projektitaotlusele lisada haldussuutlikkust kinnitav avaldus.

Teine taane — viimastel aastatel on Phare projektide kaasrahastamisega seotud eeskirju ja tegevust tõhustatud. Paralleelse kaasrahastamise asemel eelistatakse ühist kaasrahastamist, samuti on oluliselt parandatud kaasrahastamise aruannetele esitatavaid nõudmisi.

Kolmas taane — Phare raha katalüüsi mõju rahvusvaheliste rahastamisasutuse juhitud tegevusele on hinnatud võimaluste piires. See aitab vältida kattumist olemasolevate projektidega, mida rahastatakse Pharest erinevatest allikatest.

TÄHELEPANEKUD

19. Näiteks toodud juhtumites kirjeldatud olukord annab õiglase ülevaate mitmetest takistustest, millega projektide juhtimisel võib kokku puutuda. Siiski on enamikul juhtudel olukord pärast auditit paranenud ning paljudel juhtudel on projekti eesmärkide saavutamisel tehtud märkimisväärsed edusamme.

21. Tarkvaravigade kõrvaldamisel tehtud jõupingutuste tulemusena kirjutasiid Riigiprokuratuur ja töövõtja 23. veebruaril 2006 alla lõplikule vastuvõtuõendile. Pikaajaline keeldumine lõpliku vastuvõtuõendi väljastamisest osutab, et tellija oli oma õigustest teadlik ning kaitses neid suhetes töövõtjaga. Sellega tagati töhusa finantsjuhtimise põhimõtete järgimine ja töövõtja kohustuste täitmine.

22. Enne nimetatud projekti ei olnud välja töötatud ühtegi Riigiprokuratuuri arvutistamise strateegiat. Projekti käivitamisel analüüsiti üksikasjalikult kõiki Riigiprokuratuuri kasutuses olevaid IT-süsteeme ja seadmeid ning koostati terviklik teostatavusuuring.

Pärast kahte järjestikust Phare rahastatud projekti infotehnoloogia kasutusele võtmiseks Riigiprokuratuuris on kõikidel üksustel nüüd juurdepääs ühtlustatud katalogiseerimissüsteemile, mida paraku ei saa veel täies ulatuses kasutada, sest töövõtja ei ole täitnud oma lepingulisi tarnekohustusi (aruandlustarkvara).

Ladustatud arvutid on antud Bataki õppekeskuse ja riigiprokuratuuri teiste üksuste kasutusse. Nüüdseks on riistvara kõikidele ettenähtud riigiprokuratuuri üksustele tarnitud ja Internetiühendus loodud.

23. Nii tellija kui ka abisaaja võtsid kõik vajalikud meetmed, katsetades hoolikalt tarnitud IT-süsteemi. Tellija ja abisaaja tegid töövõtjaga aktiivset koostööd IT-süsteemi nende puudujääkide tuvastamisel ja kõrvaldamisel, mis põhjustasid tarnelepingu täitmise edasilükkumise.

25. Nimetatud investeerimisprojekt, mille eesmärk oli luua riiklik kohtuasjade ja dokumentide haldussüsteem, ei olnud auditi ajaks täies ulatuses valmis; kõikidele lepingukohastele üksustele olid IT-seadmed tarnitud ja installeeritud, kuid kõikjal need veel ei toiminud.

Komisjon on juba üle kahe aasta olnud olukorrast teadlik ning teeb kaasrahastamisprobleemide lahendamiseks koostööd Rumeenia ametiasutustega.

Uue poliitilise juhtimise all saavutas justiitsministeerium 2005. aasta juunis valitsuselt nõusoleku kahe kapitalirendilepingu sõlmimiseks kogusummas 22 miljonit eurot, et täita kaasrahastamiskohustust (12 miljonit eurot justiitsministeeriumile ja 10 miljonit eurot rahandusministeeriumile). Samal ajal võttis valitsus vastu ka justiitsministeeriumi IT-arendusstrateegia, mis esmakoordselt kajastab IT tegelikku olukorda kogu sektoris. Selles täpsustatakse riist- ja tarkvara vajadust ning rahastamisallikaid.

Projekti lõpptähtaeg on 2006. aasta märts. Delegatsioon jälgib projekti arengut ja otsustab seejärel, kas projektitaotluses kavandatud eesmärgid on täies ulatuses saavutatud.

27. Hankemenetluse vigade tõttu ei kiitnud komisjon heaks viit ettevõtlusinkubaatori lepingut kuuest. Seepärast loodi ELi osalusel vaid üks ettevõtlusinkubaator ning teiste inkubaatorite ehitusjärelvalvet rahastati riigi eelarvest. Pärast auditit on projekti edasi arendatud. Montana ettevõtlusinkubaator toimib, kahes teises linnas asuvad ehitised on valmis ning ülejäänute ehitus jätkub. Seega on taandareneva tööstusega piirkondades oodata teatavat piirkondlikku mõju alternatiivsete töökohtade pakkumise läbi.

28. Bulgaaria rakendusamet ei hallanud projekti nõuetekohaselt ning rikkus osaliselt riigihanke- eeskirju, eelkõige ehitustööde riigihankelepingute sõlmimiseks (läbirääkimiste pidamiseks) ette nähtud sammude osas, seetõttu pidi komisjon lepingute sõlmimisest keelduma. Komisjoni eelkontrolli tulemusena hanget ei kinnitatud ning see võimaldas kaitsta ühenduse vahendeid.

29. Mõlema auditeeritud projekti elluviimine oli oluliselt hilineunud, kuid ajavahemikul, mis on kulunud kontrollikoja misioonist tänaseni, on projektid lõpule viidud.

Iasis toimib projekt alates 2005. aasta juunist, Bacau projekt valmis 2005. aasta novembris.

Iasis oli projekti hilineumine peamiselt seotud lepingu töövõtja poolse (Rumeenia ühissetvõte) ebakvaliteetse täitmisega.

Bacau projekti puhul oli hilineumine peamiselt seotud tehnilise projekti (geotehniliste uuringute) halva kvaliteediga, mille tõttu tuli projekti oluliselt ümber teha ja lepingu dokumente muuta.

30. Projekt on tõepoolest seotud pigem puhkeala mitte-turismi piirkonna uuendamisega. Kahte lagunenuid basseini, mille korrastamist Phare projekt ei hõlmanud, ei ole siiani renoveeritud vaatamata nii pädeva ministeeriumi kui ka kohaliku abisaaja sagedastele soovitudele.

31.

a) Pärast komisjoni töhusaid kõrgetasemelisi sekkumisi nii Moldovas kui ka Rumeenias on alustatud juurdepääsute ehitamisega. Tee valmimistähtaeg on 2006. aasta lõpp. Ettevalmistused piiripunktide loomiseks on käimas.

b) Projekt on peatatud ja DLAF (OLAFi analoog Rumeenias) on algatanud uurimise. Komisjoni arvates ei ole projekti raames tehtud kulutused abikõlblikud. Sellele vastavalt kohandatakse komisjoni osalust ja vähendatakse järgmisi makseid programmile.

34. Ebapiisava tulemuse ning üleminekut hõlbustava ja kata-lüseriva mõju puudumise tõttu tegi komisjon ennetavalt ettepaneku rahastamise peatamiseks enne projekti valmimist (2008. aastal), et vältida EU rahaliste vahendite edasist kulutamist.

a) On selge, et rahastu haldaja (ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD)) alahindasid Bulgaaria tolle-aegset ärikeskkonnast tingitud takistusi. Peatselt pärast projekti algust tekkisid rahastu haldaja väitel raskused abikõlblike investeerimisvõimaluste leidmisel. Suurem osa potentsiaaliga ettevõtjatest olidki juba välismaiste investorite omanduses või ei soovinud kohalikud aktsionärid kontrollpakki müüa ega jagada.

b) Viis ülejäänud ettevõtjat, millesse Bulgaaria erastamisjärgne fond investeeris toimivad praeguseni ning mõne kaubamärk on kohalikul turul tunnustust leidnud. Seega võimaldas projekt vähemalt mõnel ettevõtjal raskel ajal toime tulla.

c) EBRD-l ei olnud lihtne 1997/98. aastal leida sobivat töövõtjat Bulgaaria erastamisjärgse fondi haldamiseks. Korraldati koguni kaks avalikku konkurssi. On selge, et nendel keerulistel aastatel pidi igati toetama professionaalset rahvusvahelise kogemusega juhti, kes järgiks juhtimises vähemalt äri- eetika aluspõhimõtteid ja oleks nõus sellise fondi tööd Bulgaarias juhtima ja investeringuid tegema. Projekti koostajad lootsid eeskujul olulisele mõjule, esiteks riigimandisse kuulunud lootustandvate, kuid sularahakriisis vaevlevate, tööstusettevõtjate ümberkorraldamisega ja teiseks "kriitilise massi" asjatundliku ja läbipaistva juhtimisega Bulgaaria ettevõtjate loomisega.

35. Kontrollikoda tunnustas komisjoni otsust lõpetada Bulgaaria erastamisjärgse fondi tegevus ennetähtaegselt (2008. aasta asemel 2002. aastal) ja peatada ELi rahaliste vahendite asjatu kulutamine. Komisjoni otsuse tingisid konkurentsimoontamise oht kohalikel turgudel ja Bulgaaria ametiasutuste kasvav vastuseis.

36. Üleminekuajandusega riikides erastamist investeerimisfondide kaudu toetavate projektide kaasrahastamise puhul on tavaline, et tehnilise abi kulud kaetakse riiklikest vahenditest (antud juhul investori juhtimiskulud).

Projekti lõplik edu sõltub pangast ja tema valitud investorist. Selline asjade korraldus kätkeb endas teatavat riski, mida komisjon soovis vähendada allutades fondi EBRD-le kui sellele valdkonnale spetsialiseerunud finantsasutusele.

Pärast järelevalvenõukogu 2001. aasta novembri otsust, võttis komisjon EBRDga ühendust ja saavutas Phare 2000 ja Phare 2001 raames alla kirjutatud finantsmemorandumi järelejäänud vahendite kulutamata jätmise.

Katalüeeriva mõju puudumisega seoses tuleb siiski märkida, et ilma komisjoni rahastuseta ei oleks EBRD tõenäoliselt nimetatud skeemi isegi mitte käivitunud ning ühisrahastust ei oleks toetust saanud ükski ettevõtja.

37. Komisjoni talituste, rahvusvaheliste finantsasutuste jõupingutused ja Phare 2000 projektide (mitte ainult investeerimisega seotud projektiosade, vaid ka aruandes kajastamata institutsioonide ülesehitamisega seotud projektiosade) raames tehtud jõupingutused olid turueeskirjade stabiilse ja püsiva arengu katalüsaatoriks ning kergendavad ELi normide ja standardite kohaldamist. Esialses projektis seatud tähtjad olid tööpoolest liialt optimistlikud ja neid tuli muuta.

38. Eesmärk varustada olulise tähtsusega institutsioonid, kelle infrastruktuur, järelevalvesuutlikkus ja ühenduse õigustiku rakendussuutlikkus vajab tugevdamist, suudeti EÜ rahastatud projektiosa raames täielikult täita.

Poliitilisest seisukohast toimus Phare toetus katalüsaatorina, mis osutab tõhusale koostööle käesolevas aruandes eelnevalt nimetatud rahvusvaheliste finantsasutustega.

Õiguslikust ja tehnilisest seisukohast lähtudes said investeeringutest abi ettevõtjad, kes rakendavad ELi õigustiku nõudeid toimiva energiaturu loomiseks Rumeenias. Energiasektorit reguleeriv asutus lähtub teisestest õigusaktidest. Tema turujärelevalve tegevus sõltub turuoperaatori ja ülekandeteenuse pakkuja esitatud andmete usaldusväärsusest.

Phare investeeringud aitasid kaasa ühtse energiaturu direktiivi rakendamisele, kutsudes üles järgima mittediskrimineerimise, turvalisuse ja tõhususe põhimõtteid, et tagada kõikide energiasektori klientide heaolu.

39. Pärast seda, kui kontrollikoda osutas hilinemistele, andis rahastamise ja lepingute sõlmimise talitus 2005. aasta oktoobris välja ja töövõtjale üle lõplikud vastuvõtutõendid. Talituse arvamuse kohaselt toimib tarkvara nüüd tõrgeteta ja 2003. aasta alguses installeeritud IT seadmeid kasutatakse otstarbekohaselt.

2003. aasta detsembris tehtud lõppmakse aluseks oli nii tegevuskui lõppmaksegarantii. Sellega garanteeriti summa, mis on vähemalt võrdne tarkvara rikkest põhjustatud kuludega, samal ajal kehtis ka seadmete parandamiseks ettenähtud kaubanduslik garantii.

41. Vastavalt rahvusvahelistele lepingutele, millega Rumeenia on ühinenud, on Rumeenia riik kohustatud vastu võtma sisserändajaid, varjupaigataotlejaid ja varjupaiga saanud isikuid ning tagama neile inimväärseid elutingimused. Sellest lähtuvalt on Rumeenial kohustus ehitada piisavalt, et rahuldada projekti kavandamise ajal prognoositud rändevoogudega seotud vajadused. Rändevoogude mahu ja suuna prognoosimine on raske, sest see muutub kiiresti olenevalt kontrolli tingimuste ja intensiivsuse muutumisest vastavas piirkonnas, kuid spetsialistide prognoosid osutasid rändevoogude võimalikule kasvule. Lisaks eeldasid Rumeenia ametiasutused, et Rumeenia idapiiri äärsete alade vähene majanduslik areng ja selles piirkonnas valitsev ebastabiilsus on jätkuvalt rände põhjuseks. Rändega toime tulekuks taotlesid ametiasutused investeeringutele EÜ Phare toetust, mis neile ka anti.

Asjaolu, et keskus on praegu alakasutatud, on nii Rumeenia ka ELi ekspertide arvates ajutine olukord, mis väga tõenäoliselt muutub pärast Rumeenia ühinemist ELiga. Hoonete alternatiivne kasutamine on sisserändajate arvu oodatava kasvuni aga arukas mõte.

Eelistati Bangladeshist pärit põgenike teistest keskustest Galati varjupaika toomist, sest sarnase kultuurilise taustaga põgenike koondamine on soovitatav ja muudab menetlused asjaomaste ametiasutuste (kohtunike, tõlkide jt) jaoks hallatavamaks.

42. Ühele teisele, Timisoaras asuvalle keskusele on alternatiivne kasutus juba leitud. Rumeenia riik nõustus ÜRO pagulaste ülemvoliniku büroo taotlusel majutama keskusesse 450 varjupaigataotlejat, kuni teised riigid nad vastu võtavad. Galati varjupaika oleks samuti võimalik sarnasel eesmärgil kasutada ja Euroopa Komisjoni delegatsioon arutab seda küsimust Rumeenia ametiasutustega.

Märtsis 2006 koostatud vastastikusel eksperthinnangus nentisid ELi eksperdid taas, et pärast Rumeenia ühinemist on peagi oodata sisserändajate voogu.

44. Hooldamise tagamiseks vajaliku riikliku rahastamise küsimus on lahendatud.

Bulgaaria prokuratuur eraldas lisaraha süsteemi hooldamiseks ja pikendas garantiiperioodi.

Rumeenias on kohtusektori investeringute tagamiseks vajalike IT-spetsialistide ning IT-hoolduse ja klienditoe küsimus liitunud õigusreformi tegevuskavasse, mille Rumeenia valitsus 2005. aasta juunis heaks kiitis.

Komisjon jätkab olukorra tähelepanelikku jälgimist.

46. Phare rahaline toetus saab läbi nimetatud lepingu lõppedes. Rakenduskavad ja kaasrahastamine peaksid tagama, et abisaaja täidab seadmete kasutusea jooksul talle pandud kohustusi ning vastutab pikemaajalise jätkusuutlikkuse tagamise eest.

47. Projektis kavandatud pakkumine seadmete kasutamisel koolituse korraldamiseks ei olnud edukas, seda ei olnud ka järgmine pakkumine. See näitab pingutusi, mida on tehtud projekti eesmärkide saavutamiseks, pidades ühtlasi kinni menetluseeskirjadest. Seadmete kasutamisel koolituse korraldasid Bulgaaria piiripolitsei koosseisulised koolitajad.

48. ELi rahastatud sõidukid võimaldavad suuremate ja tehniliselt keerukamate manöövrivõime sooritamist (mobiilsus) ja paremat ladustamist (jälgimise seadmete paigaldamine). Seega sõltub ostu edukus turu reaktsioonist ja eeskirjadest kinnipidamisest. Komisjon peab Phare programmi raames tehtud ostude puhul järgima ka kaupade abikõlblikkust lähtuvalt kehtivatest õigusaktidest.

49.

- a) Seoses tekkinud probleemidega pikendati garantiitähhtaega veel aasta võrra ja kõik defektid parandati abisaaja jaoks tasuta.
- b) Öönägemisprillid olid ainsad seadmed, mida ei olnud mitme kuu jooksul võimalik kasutada. See aeg kulus öönägemisprillide saatmiseks Ühendkuningriiki, nende parandamiseks, tagasi saatmiseks ja taas kasutamiskorda seadmiseks.

Nimetatud seadmete turg on piiratud, seepärast valiti tehnilistele tingimustele vastavate pakkumiste hulgast kohaliku hooldevõimsuse puudumisel välja odavaim pakkumine.

Tarnitud seadmete paigaldamisel lähtuti abisaaja vajaduste hindamisest ning enne lepingu sõlmimist ja seadmete tarnimist koostatud riskianalüüsist.

Ükski järelevalveseadmeid ja autoparki kontrollinud ekspertide lähetus ei täheldanud kattumist teiste projektidega.

- c) Kõigepealt kontrolliti varustuse vastavust hankekonkursi tingimustele lähtuvalt pakkumises esitatud kirjeldusest ja Bulgaaria piiripolitsei eksperdid kontrollisid seda ka tootjaettevõttes enne tarnimist. Praeguseks ei ole avastatud ühtegi mittevastavust. Seega võib kinnitada, et varustust on piisavalt hoolikalt kontrollitud.

50. EL taotles, et Rumeenia teeks edusamme nende nõuete täitmisel, mis tagavad vajaliku kõrgetasemelise piirikontrolli, eriti põhja- ja idapiiril. Sellise eesmärgi saavutamine on aeganõudev ja Rumeenia on selle saavutamiseks vaja teha märgatavaid edusamme.

Rumeenia võttis kohustuse varustuse ostmiseks ja hooldamiseks ning personali koolitamiseks, et varustust kasutataks nõuetekohaselt. Siiani on võetud kohustusi täidetud. Tõhustatakse aga programmi rakendamise järelevalvet (2005. aastal korraldati kaks lähetust vastastikuse eksperthinnangu koostamiseks ning veel üks on kavas korraldada 2006. aasta kevadel).

51. Kui pärast ehitustööde lõpetamist koondatakse Bulgaaria piiratud kohalikud vahendid seadmete hankimiseks ja halduskulude katmiseks, on üsna tõenäoline, et kõigis kuues hoones hakkavad tööle elujõulised ettevõtlusinkubaatorid. Tööde järelevaataja lõpparuande kohaselt on veel kahes linnas ehitustööd lõpetatud ja hoonete kasutusse võtmiseks on antud ametlik luba. Seega on kasutusvalmis või toimivaid hooned kolm.

Rumeenias lasi linnas toimib projekt alates 2005. aasta juunist, Bacaus valmis projekt 2005. aasta novembris.

52. Lisaks rakendusasutuse — regionaalarengu ja riiklike ehitustööde ministeeriumi väheste haldussuutlikkusele puudus ka kohalike sidusrühmade huvi. Siiski on mõned kohalikud omavalitused viimasel ajal aktiivsemaks muutunud, otsides uusi rahastamisvõimalusi. Äsjane otsus ühendada ÜRO arenguprogrammi/ELi töövõrgustiku raames toimivad ettevõtlusinkubaatorid ning Bulgaaria Regionaalarengu Agentuuride Liidud ja ärikeskused (ühendused, kes võtsid kohustuse viie ettevõtlusinkubaatori (v.a Montanas) haldamiseks), võib anda uue tõuke ja vajaliku oskusteabe/haldusressursid nimetatud inkubaatorite tõhusaks ja jätkusuutlikuks juhtimiseks.

53. Investorite ja väikeettevõtjate huvi äratamiseks on sellist tüüpi tööstuspargid Rumeenias veel uued vahendid. Seetõttu on kogemusteta tööstuspargi juhtidel, aga ka ettevõtlusinkubaatorite ja ärikeskuste juhtidel veel palju õppida.

Delegatsioon on innustanud neid juhte kogemusi vahetama ning korraldanud külastusi vastavatesse asutustesse nii riigi erinevates piirkondades kui ka välismaal. Rumeenia teistes piirkondades (nt Arad ja Baia Mare) on lähenemine olnud dünaamiline ja tõhus, seepärast on ka tööstusparkide areng kiirem ning tööstuspargid on täitunud suhteliselt lühikese tegutsemisaja jooksul. Loodetavasti saab seda kogemust edukalt üle võtta ka teistes tööstusparkides.

54. Abisaaja hiljuti edastatud projektiga seotud teabe kohaselt on uute loodavate töökohtade arv mõningal määral ülehinnatud. Praeguseks on loodud 50 uut töökohta ja 2006. aasta lõpuks loodetakse veel 100 uue töökohta lisandumist. Kuna kohaliku abisaaja investeering sai hiljuti ametliku Teadus- ja Tehnoloogiapargi akrediteeringu, siis töökohtade arv tulevikus tõenäoliselt kasvab.

56. Mitmel korral on komisjoni esindajad eri tasanditel arutanud Rumeenia pädeva ametiasutusega (Euroopa Integratsiooni Ministeeriumiga) vajadust jälgida nii seadmete haldamist kui ka projektide eesmärkide täitmist. Selles valdkonnas on saavutatud teatavat edu.

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

58. Pärast auditit on teatatud mitmete projektide olulisest arengust ja vahendite eesmärgipärasest kasutamisest. Samuti on võetud meetmeid, et suurendada haldussuutlikkust ja täita kaasrahastamisega seotud kohustusi.

1. soovitus

Riigi ametiasutuste haldussuutlikkust on tõhustatud ning see suurendas nende teadlikkust projektide lõpuleviimise vajalikkusest.

Ühised järelevalvekomiteed kogunevad nüüd kaks korda aastas. Seega on korrektiivide tegemiseks vajaliku nõusoleku saamine kiirem.

59. Phare programmide rakendamist on mitmes valdkonnas takistanud vähene haldussuutlikkus, mis põhjustas viivitusi teatavate projektide elluviimisel. See on detsentraliseeritud rakendus-süsteemiga kaasnev risk. Siiski soovib komisjon rõhutada, et pärast 2000. majandusaastat on probleemi lahendamiseks võetud mitmeid eespool nimetatud meetmeid. Selleks, et kasutada projektitaotlusi asjakohaste juhtimisvahenditena, peab võetud meetmete kohaselt alates käesolevast aastast igale projektitaotlusele lisama tõendi vajaliku haldussuutlikkuse olemasolu kohta.

2. soovitus

Eelarve koostamine on alates 2004. aastast oluliselt muutunud seoses mitmeaastase eelarve rakendamisega, mille kohaselt jagatakse projektid kahe- või kolmeaastasteks perioodideks. Samaaegselt on parandatud ka projektitaotlusi ja kasutusele on võetud võrdlustabel nende esialgseks hindamiseks koos tervikprojekti üksikasjaliku hindamisega. Muu hulgas hinnatakse projekti teostatavust ja taotluse täiustamise faasi enne komisjoni ühtluskontrolli.

60. Infotehnoloogiaga seotud projektide osas on riigi ametiasutused astunud samme vajalike rahaliste vahendite eraldamiseks, et tagada süsteemi hooldus tasemel, mis kindlustaks selle tehnilise töökindluse.

Toetatavate tööstusparkide ja ettevõtlusinkubaatorite majanduslik elujõulisus on samuti paranenud. Mitmel korral on komisjoni esindajad arutanud Rumeenia pädeva ametiasutusega vajadust jälgida nii seadmete haldamist kui ka projektide eesmärkide täitmist. Selles küsimuses võib täheldada teatavat edu. Bulgaarias on hiljutine areng suurendanud lootust, et ettevõtlusinkubaatorid on edaspidi jätkusuutlikud.

3. soovitus

Riigi kaasrahastamist kajastavate aruannete esitamise nõudeid on viimasel aastal karmistatud. Riigi ametiasutused peavad tõendama riiklike fondide kaudu hangitud ja väljamakstud summasid, mida võrreldakse finantsprotokollides kokkulepitud prognoositud summadega. Vajadusel peavad ametiasutused selgitama summade erinevusi. Järelevalvega seoses on projekti rakendamise järelevalveks soovitatud juurutada võrdlussüsteemi.

61. Rahvusvaheliste rahastamisasutuste juhitud projektide puhul on Phare rahastamise lisaväärtus ja katalüütiline mõju komisjoni arvates väga olulised. Komisjon on arvamusel, et EBRD ei oleks ilma ELi osaluseta Bulgaarisa investeerimiskava käivitunud.

4. soovitus

Kontrollikoja soovitustega tegelemiseks toimuvad riigi tasandil komisjoni talituste (delegatsioonid ja esindused) ja rahvusvaheliste finantsasutuste kokkusaamised, mille eesmärk on programmidega seotud tegevuse koordineerimine ja horisontaaltasandi koostöö struktuuri parandamine. Samal ajal on väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate horisontaalselt toimivad rahastamisvahendid ning kohalike omavalitsuste rahastamisvahendid olnud edukad.

Edaspidi on uue ühinemiseelse abivahendi kohaldamisel peamiseks aruteluteemaks koostöö tõhustamine, võttes arvesse saadud kogemusi.